

Türkiye’de İklim ve İklim Değişikliği Söyleminin Kalkınma Planlarındaki Dönüşümü

Gül Tekingündüz^{1,*} , Cansu Dinçtürk^{2,*}

¹ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mudurnu Süreyya Astarıcı Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Bölümü, Bolu, Türkiye.

² Bartın Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bağımsız Araştırmacı, Bolu, Türkiye.

* Corresponding author (Sorumlu Yazar): G. Tekingündüz, e-mail (e-posta): gulakbulut@ibu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de 1963–2028 yılları arasındaki dönemi kapsayan Kalkınma Planlarında “iklim değişikliği” kavramına ilişkin söylemin geçirdiği dönüşümü kavramsal, kurumsal ve politik düzeyde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, kalkınma planlarında 1963–1990’lı yıllarda “iklim” kavramının, 2000’li yıllardan itibaren ise “iklim değişikliği” kavramının görünür hale gelmesi nedeniyle her iki kavramın söylemsel dönüşümünü birlikte incelemektedir. Nitel araştırma desenine dayalı doküman analizi yöntemiyle yürütülen çalışmada, kalkınma planları içerik açısından üç döneme ayrılarak incelenmiştir. Birinci Dönem (1963–1999), iklimin teknik ve doğal bir üretim parametresi olarak değerlendirildiği; İkinci Dönem (2000–2019), iklim değişikliği söyleminin kurumsal görünürlük kazandığı ve çevresel politikalarla bütünleştiği; Üçüncü Dönem (2020–2028) ise iklim politikasının stratejik bir kalkınma eksenine ve yönetimsel bir önceliğe dönüştüğü dönemler olarak ön plana çıkmaktadır. Kalkınma planlarında iklim kavramının zaman içinde farklı sektörlerle ilişkilendirildiği görülmektedir. İklim kavramı ilk planlarda, tarımsal üretimde coğrafi koşullar açısından teknik bir terim olarak yer alırken, zamanla enerji, şehirleşme, afet yönetimi, su kaynakları, orman, sanayi, ulaştırma, turizm, eğitim ve sağlık gibi farklı sektörlerle birlikte ele alınmıştır. Son plan dönemlerinde ise; iklim değişikliği, iklim krizi, yeşil dönüşüm, net sıfır emisyon, yutak alanlar, döngüsel ekonomi ve toplumsal kırılganlık gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Çalışmanın bulguları, iklim söyleminin yalnızca kavramsal düzeyde değil, aynı zamanda politika alanlarına ve kurumsal yapılanmalara yansımaları bakımından da önemli bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. İklim kavramı; kalkınma planı belgelerinde yeşil dönüşüm, risk yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle birlikte değerlendirilerek, ilgili sektörlerle yönelik politikaların önemli bir bileşeni haline gelmiştir. İklim söyleminin sektörel politikalara giderek daha fazla yansımaları, kavramın kalkınma belgelerinde çeşitli politika alanlarına entegre edildiğini ve bu süreçle birlikte kurumsal düzeyde görünürlüğünün arttığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, İklim Politikası, Kalkınma Planları, Doküman Analizi

The Evolution of Climate and Climate Change Discourse in Türkiye's Development Plans

ABSTRACT

This study analyzes the evolution of the discourse on “climate” and “climate change” in Türkiye’s Development Plans between 1963 and 2028 from conceptual, institutional and political perspectives. The study adopts a qualitative research approach based on document analysis, examining the development plans across three periods. First Period (1963–1999), when climate was considered a technical and natural production parameter; The Second Period (2000–2019) is when the discourse on climate change gained institutional visibility and became integrated with environmental policies; and the Third Period (2020–2028) reflects climate policy evolving into a strategic development axis and a governance priority. Over time, the concept of climate has been linked to various sectors in the development plans. Initially, it appeared as a technical term in agricultural production, related to geographical conditions. Gradually, it became relevant to sectors such as energy, urbanization, disaster management, water resources, forestry, industry, transportation, tourism, education, and health. In the most recent plans, concepts such as climate change, climate crisis, green transition, net-zero emissions, sink areas, circular economy, and social vulnerability have gained prominence. The results of this study reveal that the discursive evolution of the climate concept is significant not only at the conceptual level but also in terms of its application across various policy areas and its integration into different institutional structures. Climate is now considered in connection with green evolution, risk management, and sustainable development goals, becoming a central component of development policies. Its growing integration into sectoral policies highlights both its multidimensional role and its increasing institutional visibility within Türkiye’s Development Plans.

Keywords: *Climate Change, Climate Policy, Development Plans, Document Analysis*

Makale Bilgisi / Article Info

Alınış tarihi
Received date : 27.10.2025

Düzeltilme tarihi
Revised date : 02.12.2025

Kabul tarihi
Accepted date : 09.12.2025

Atıf için
How to Cite Tekingündüz, G. ve Dinçtürk, C. (2025). “Türkiye’de İklim ve İklim Değişikliği Söyleminin Kalkınma Planlarındaki Dönüşümü”, *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 2025: 135-149.

1. GİRİŞ

İklim değişikliği, kavramsal olarak küresel düzeyde yansımaları olan çevresel bir sorun olmakla birlikte, ekonomik, toplumsal, yönetsel ve politik boyutlarıyla ön plana çıkan çok katmanlı bir kriz alanıdır. İklim değişikliğinin etkileri, doğal kaynaklar üzerinde belirgin olmakla birlikte (Weiskopf vd., 2020), kalkınma politikaları ve kamu yönetimi yaklaşımlarında da giderek daha görünür hale gelmektedir (Wellstead ve Stedman, 2014). Son yıllarda Türkiye’de ulusal politika belgelerinden kalkınma planlarında, iklim değişikliğine yönelik kavramsal açıdan görünürlüğün artışı dikkat çekicidir (Tekingündüz, 2019). Bu durum, küresel bir sorun olan iklim değişikliğine karşı çözüm arayışlarının ulusal ölçekte bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Türkiye’de iklim değişikliği politikaları, 1990’ların sonlarında uluslararası düzeyde iklim müzakerelerine katılım sürecinde Rio Konferansı ile birlikte şekillenmeye başlamıştır (Özışık, 2020). 2000’li yıllarda süreç, ulusal strateji ve eylem planlarının hazırlanmasıyla kurumsal bir yapı oluşturulmasına yönelik girişimler biçiminde ilerlemiştir (Özkaya, 2024). Türkiye İklim Değişikliği Strateji Belgesi (2010-2023) sürecin önemli adımlarından biridir (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010). Gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelere kıyasla düşük emisyon oranlarına sahip olsa da emisyon artış hızı sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle çelişebilir (Nath ve Behera, 2011). Bu kapsamda iklim eylemi sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada önemli bir bileşen olarak öne çıkmaktadır (Filho vd., 2023). Türkiye’de kalkınma planları, kalkınma politikalarının değerlendirilmesi açısından esas alınan politika belgelerinin başında gelmektedir. Kalkınma planlarında iklim değişikliği kavramına ilişkin yapılan bu değerlendirme hem kavramsal açıdan hem de politika önceliklerinde meydana gelen dönüşümü analiz etmek için önemli bir temel sunmaktadır.

İklim değişikliği kavramının, Türkiye’de çeşitli strateji belgeleri, eylem planları ile mevzuat metinlerinde giderek daha fazla yer bulduğu görülmektedir (Özkaya, 2024; Tekingündüz ve Dinçtürk, 2025). Kalkınma planlarında iklim değişikliği ile mücadele konusunda özellikle enerji, tarım, ormancılık, ulaştırma, sanayi ve atık sektörlerinde birçok politika ve önlem yer almaktadır (Bayraç ve Doğan, 2016). Bu dönüşüm, kalkınma politikalarında iklim değişikliğine ilişkin söylemin yönünü ve kapsamını değerlendirmek açısından anlamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Bu çalışma Türkiye’nin kalkınma planlarında iklim değişikliği konusundaki yaklaşımın nasıl dönüştüğünü ve politika önceliklerine nasıl yansıdığını anlamak için hem kavramsal hem de kurumsal düzeyde bir değerlendirme zemini sağlamaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın temel materyali, Türkiye’de planlı kalkınma döneminden itibaren hazırlanan Kalkınma Planlarıdır. Çalışmada, Birinci Kalkınma Planı (1963–1967) dahil olmak üzere On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028)’na kadar yayımlanan tüm plan metinleri incelenmiştir. Planlar, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı arşivinden temin edilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024a). Türkiye’de kalkınma planları, ulusal açıdan ekonomik, toplumsal ve çevresel politika önceliklerini ortaya koyan temel belgeler olması nedeniyle, iklim değişikliği söyleminin ulusal düzeydeki dönüşümünü yansıtması açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma, Türkiye’de kalkınma planlarındaki “iklim değişikliği” söyleminin zaman içerisindeki dönüşümünü kavramsal, kurumsal ve politik açılardan incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel araştırma sorusu: “Türkiye’de kalkınma planlarında iklim değişikliğine ilişkin söylem nasıl bir dönüşüm

geçirmiştir?” şeklindedir. Araştırma sorusuna yanıt aramak amacıyla nitel araştırma desenine dayalı doküman analizi yöntemi benimsenmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'nin 1963–2028 dönemlerini kapsayan kalkınma planları kronolojik olarak karşılaştırmalı biçimde incelenmiştir. Analitik çerçeve, Türkiye’de kalkınma planlarında iklim söyleminin zaman içinde geçirdiği dönüşüme dayanarak üç döneme ayrılmıştır. Üç dönemli sınıflandırma, yalnızca kronolojik bir ayırım olmayıp; iklim söyleminin sektörel ilişkilendirilme biçimi, kurumsal görünürlüğü ve politika önceliklerine etkisi temelinde yapılmıştır. Birinci Dönem (1963–1999); iklimin teknik ve doğal bir üretim parametresi olarak değerlendirildiği dönem, İkinci Dönem (2000–2019); iklim değişikliği söyleminin kurumsal düzeyde görünürlük kazandığı ve çevresel politikalarla bütünleştiği dönem, Üçüncü Dönem (2020–2028); iklim politikasının stratejik bir kalkınma eksenine ve yönetişimsel bir önceliğe dönüştüğü dönem olarak ele alınmıştır. Yapılan dönemsel ayırım, yalnızca kullanılan kavramların sıklığına değil; iklim söyleminin hangi sektörlerle (enerji, tarım, orman, şehirleşme, turizm, afet yönetimi vb.) ilişkilendirildiğine, nasıl bir kurumsal çerçeveye desteklendiğine ve hangi politika önceliklerine odaklandığına yönelik bütüncül bir değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.

Plan metinlerinde iklim kavramının incelenmesi, söylemin zaman içindeki dönüşümünü ortaya koymak ve kalkınma politikalarına iklim konusunda yüklenen anlamın dönüşümünü değerlendirmek açısından önemlidir. Çalışmada ilk olarak 1963–2028 yıllarını kapsayan 12 kalkınma planı doküman analizi yöntemi çerçevesinde incelenmiştir. Doküman analizi, mevcut yazılı materyallerin sistematik olarak değerlendirilmesi yoluyla araştırma konusuna ilişkin temaların ve kavramsal yönelimlerin ortaya konulmasını amaçlayan nitel bir araştırma yöntemidir (Bowen, 2009). Literatürde, iklim politikalarında çeşitli yaklaşımların doküman analizi yoluyla ortaya konulabileceğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Putkowska-Smoter, 2025; Zangerl vd. 2024; Kiss ve Balla 2022; England vd. 2018). Bu çalışma, politika belgelerinin şekillenme sürecinin uygulama başarısını ve yönetim anlayışını doğrudan etkileyebileceğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada “iklim” ve “iklim değişikliği” kavramları, kalkınma planı metinlerinde anahtar kelime tabanlı doküman analizi yaklaşımıyla taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen bölümler bağlamsal olarak değerlendirilmiş, ilgili politika alanları belirlenmiş ve kavramın zaman içindeki yönelimi analiz edilmiştir. Analiz süreci, plan metinlerinde iklimle ilgili söylemin kavramsal görünürlüğü, bağlamsal yönelimi ve işlevsel rolü dikkate alınarak dört temel aşamada gerçekleştirilmiştir:

Kavram Tespiti: Her kalkınma planında “iklim” ve “iklim değişikliği” ifadeleri anahtar kelime olarak taranmış; bu kavramların geçtiği bölümler belirlenmiştir.

Bağlamsal Konumlandırma: Kavramların ilişkilendirildiği politika alanları (örneğin çevre, enerji, tarım, afet yönetimi, şehirleşme) tespit edilerek, söylemin hangi temalarla bağlantılı olarak kullanıldığı değerlendirilmiştir.

Dönemsel Sınıflandırma: Planlar, iklim söyleminin teknik bir üretim parametresi olarak ele alındığı, kurumsal düzeyde politika konusu hâline geldiği ve nihayetinde stratejik bir kalkınma eksenine dönüştüğü üç ayrı döneme ayrılmıştır.

Söylem Analizi: Her dönemde iklim söyleminin kalkınma planlarındaki işlevi, niteliği ve politik ağırlığı nitel karşılaştırma yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu dört aşamalı analiz çerçevesi, Türkiye’de kalkınma planlarında iklim değişikliğine ilişkin söylemin zaman içindeki dönüşümünü ortaya koymayı hedeflemektedir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA: KALKINMA PLANLARINDA İKLİM SÖYLEMİNİN KAVRAMSAL VE POLİTİK EVRİMİ

Çalışma kapsamında kalkınma planları 1963–1999, 2000–2019 ve 2020–2028 yılları arası olmak üzere üç ana döneme ayrılarak incelenmiştir. Söz konusu dönemsel ayırım, idari ya da planlama dönemlerinden ziyade, iklim söyleminin kavramsal dönüşümünü esas almaktadır. Böylelikle, iklim olgusunun Türkiye'nin kalkınma politikalarındaki yeri ile kavramsal düzeydeki dönüşümünü zamansal açıdan değerlendirilebilmektedir. Dönemsel süreç bu bölümde alt başlıklar şeklinde yer almaktadır.

3.1. Birinci Dönem: İklimin Teknik ve Doğal Bir Parametre Olarak Ele Alınması (1963–1999)

Birinci Kalkınma Planı'nda (1963–1967), doğrudan iklim değişikliği kavramı bulunmamaktadır. Ancak iklim sözcüğü, üretim koşulları, tarımsal verimlilik ve orman ürünleriyle ilişkili teknik bir terim olarak sınırlı biçimde yer almaktadır. Planda “iklim şartlarının uygun olduğu bölgelerde hızlı büyüyen ağaç türlerinin yetiştirilmesi” ve “iklim koşullarına bağlı olarak ithalatın değişebileceği” ifadeleri bulunmaktadır. Bu cümlelerden anlaşılacağı üzere iklim kavramı Birinci Kalkınma Planı döneminde, doğal çevre koşullarını açıklayan bir terim olarak ele alınmakta olup; çevresel açıdan bir sorun ya da uyum ve mücadele gereken bir alan olarak görülmemektedir. Bu nedenle de kavram çevre yönetimi, sürdürülebilirlik, ekonomik ya da ekolojik yaklaşımlarla ilişkilendirilmemiştir. Bu yaklaşım, Türkiye'de kalkınma planlarının erken dönemlerinde çevresel konuların kalkınma önceliklerinin gerisinde ele alındığını ortaya koymaktadır (DPT, 1963).

İkinci Kalkınma Planı'nda (1968-1972) iklim kavramı, tıpkı bir önceki planda olduğu gibi doğal çevre koşullarını tanımlayan teknik bir unsur olarak kullanılmıştır. Kavram, özellikle tarım, hayvancılık ve kırsal yerleşim politikaları bağlamında geçmektedir. İklim, üretim potansiyelini belirleyen çevresel bir faktör olarak değerlendirilmiştir. “İklim şartları” ifadesi tarımsal verimlilik, yapı malzemesi seçimi ve konut planlaması gibi konularla ilişkilendirilmiştir. Birinci plan dönemiyle benzerlik gösteren İkinci Kalkınma Planı'nda iklim değişikliği, küresel ısınma ya da çevresel risk söylemi yer almamıştır. Bu durum, iklim kavramının henüz politik veya çevresel bir sorun alanı olarak değil, doğal koşulların bir parçası olarak algılandığını göstermektedir (DPT, 1968).

Üçüncü Kalkınma Planı'nda (1973-1977) iklim kavramı tarımsal üretim ve yerleşim düzeni bağlamında ele alınmıştır. Kavram, üretim desenini ve istihdam biçimini etkileyen çevresel bir faktör olarak değerlendirilmiş; iklim koşulları ifadesi ise verimlilik, mevsimsel istihdam ve yerleşim yoğunluğu ile ilişkilendirilmiştir. Planın genelinde iklim, bir kalkınma ya da çevre politikası unsuru olarak değil, coğrafi ve ekonomik verimliliği açıklayan doğal bir değişken olarak kullanılmıştır. Bu durum, 1960'lar boyunca süregelen “iklimin doğal bir koşul olarak ele alındığı” söylemlerin 1970'lerin ortasına kadar devam ettiğini göstermektedir (DPT, 1973).

Dördüncü Kalkınma Planı'nda (1979-1983) iklim kavramı, önceki dönemlerde olduğu gibi doğal çevre koşullarının bir ögesi olarak değerlendirilmiş, ancak bu kez kavramın kapsamı kısmen genişlemiştir. Planda toprak aşınması gibi çevresel sorunların nedenleri, iklim faktörüyle ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte “çimento fabrikalarının iklim koşulları dikkate alınarak kurulması” ifadesi iklimin sanayi planlamasında da bir değişken olarak değerlendirildiğinin göstergesidir. Buna karşın, kavram iklim değişikliği veya küresel çevre riski bağlamında ele alınmamaktadır. Bu durum, 1980'lerin başında Türkiye'de kalkınma planlarında iklimin hâlâ coğrafi ve teknik bir parametre olarak değerlendirildiğini göstermektedir (DPT, 1979).

Beşinci Kalkınma Planı'nda (1985-1989) iklim kavramı, kaynak yönetimi ve planlama süreçleriyle bağlantılı olarak ele alınmıştır. Tarım sektöründe toprak-iklim ilişkisini esas alan veri tabanlarının oluşturulması hedeflenmiş; iklim haritalarının hazırlanması, arazi kullanımı ve koruma önceliklerinin belirlenmesinde iklim önemli bir araç olarak tanımlanmıştır. Buna karşın, kavram hâlen iklim değişikliği ya da çevresel risk eksenine taşınmamış, daha çok doğal planlama parametresi olarak değerlendirilmiştir (DPT, 1985).

Altıncı Kalkınma Planı'nda (1990-1994) iklim kavramı, önceki planlarda olduğu gibi teknik ve üretim odaklı bir bağlamda ele alınmıştır. Plan metninde iklim şartları, tarımsal üretimi etkileyen ekolojik faktörlerden biri olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca iklimin, bitki paterni ve toprak özellikleriyle birlikte ele alınarak gübre kullanım oranlarının düzenlenmesinde ve mekanizasyon tercihlerinde belirleyici bir unsur olarak değerlendirilmesi dikkat çekicidir. Plan, önceki plan belgeleriyle benzerlik göstermekte olup; iklimi doğrudan bir çevre politikası konusu olarak ele almamaktadır. İklim kavramı, tarımsal verimliliği artırmaya yönelik üretim sürecine katkı sağlayan bir unsur olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte, plan içeriğinde konut planlamasında yer alan "iklim koşullarını dikkate alan ve israfı azaltan projelerin teşviki" ifadesi bulunmaktadır. Burada da iklim enerji verimliliği ile yapısal tasarım bağlamında ele alınmaktadır. Altıncı Kalkınma Planı'nda iklim kavramı çevresel bir tehdit unsuru olmayıp, ekonomik planlanmanın bağımsız bir değişkeni olarak görülmektedir. Bu durum, Birinci Kalkınma Planı'nından itibaren Türkiye'nin Kalkınma Planları söyleminde iklimin teknik bir üretim parametresi olarak değerlendirilmeye devam ettiğini göstermektedir (DPT, 1990).

Yedinci Kalkınma Planı'nda (1996-2000) iklim kavramına yer verilmediği görülmektedir. Türkiye'nin kalkınma odaklı planlama yaklaşımında bu dönemde iklimin çevresel ya da politik bir mesele olarak görülmediğini ortaya koymaktadır. Önceki planlarda sınırlı da olsa doğal bir üretim parametresi olarak geçen iklim kavramının bu planda bulunmaması dikkat çekicidir. Küresel ölçekte 1990'lı yıllarda ivme kazanan iklim değişikliği tartışmalarının, aynı dönemde Türkiye'nin kalkınma politikalarına yansımadağı görülmektedir. Bu dönemde iklim söylemi plan belgelerinde herhangi bir biçimde yer bulmamıştır. Yedinci Kalkınma Planı iklim değişikliğine ilişkin teorik, yönetsel veya politik hiçbir vurgu içermemesi bakımından diğer planlardan ayrılmaktadır (DPT, 1996).

3.2. İkinci Dönem: İklim Değişikliği Söyleminin Kalkınma Planlarında Kurumsallaşması (2000-2019)

Sekizinci Kalkınma Planı'nda (2001-2005) iklim söyleminde dikkat çekici bir dönüşüm görülmektedir. Kalkınma planlarında ilk kez iklim değişikliği kavramı bu planda açıkça yer almaktadır. Ayrıca sera gazı emisyonlarının azaltılması, emisyon envanterlerinin oluşturulması ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BMİDÇŞ) taraf olunması yönündeki politik hedeflerde Sekizinci Kalkınma Planı dahilinde yer verilen konular arasındadır. Bu durum, iklimin artık yalnızca üretim koşullarını belirleyen teknik bir değişken olmaktan çıkarak, çevresel bir sorun ve uluslararası yükümlülük alanı olarak ele alınmaya başladığını göstermektedir. Ayrıca "küresel iklim sisteminin korunması" ve "ortak fakat farklılaştırılmış yükümlülükler" gibi ifadeler, dönemin küresel çevre politikaları söyleminin kalkınma belgelerine yansımalarının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Genel çerçevede, Sekizinci Kalkınma Planı önceki kalkınma planları içerisinde iklimin çevresel, yönetsimsel ve politik bir mesele olarak görünürlük kazandığı ilk belge olma özelliği taşımaktadır. Bu yönüyle, plan araştırmanın kapsamı açısından içeriksel olarak ikinci dönemin başlangıç noktasını olarak kabul edilebilir (DPT, 2001).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (2007–2013) Türkiye'nin 2004 yılında BMİDÇS'ne taraf olması neticesinde, sera gazı azaltımı politikaları ve Ulusal Eylem Planı oluşturulması gibi hedefleri yer almaktadır. Bu durum, iklim değişikliğine yönelik kurumsal yapının oluşmaya başladığını ve hazırlanan eylem planları aracılığıyla Türkiye'nin uluslararası yükümlülükler konusundaki gönüllü yaklaşımının daha belirgin hâle geldiğini ortaya koymaktadır. Dokuzuncu Plan, iklim söyleminin kurumsallaşma sürecinin geliştiği ve çevre politikalarının yönetişimsel açıdan güçlendiği bir aşamayı temsil etmektedir (DPT, 2007).

Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014–2018) iklim değişikliği, ilk kez ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. İklim değişikliği konusu bu planda yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda gıda güvenliği, su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, afet risklerinin artışı ve yeşil büyüme gibi çok boyutlu kalkınma hedefleriyle ilişkilendirilmiştir. Tarımda su yönetimi, biyolojik çeşitlilik, şehirleşme ve enerji fiyatları gibi alanlarda iklim değişikliğinin doğrudan etkilerine vurgu yapılmış; bu bağlamda İklim Değişikliği Strateji Belgesi ve Biyolojik Çeşitlilik Eylem Planı gibi politika belgeleri hazırlanarak kurumsal çerçeve güçlendirilmiştir. Plan dahilinde “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” ve “göreceli kabiliyetler” ilkelerine yapılan atıflar, Türkiye'nin küresel müzakerelerdeki tutumunun politika belgelerine yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bu çerçevede plan, iklim söyleminin teknik, ekonomik ve kurumsal düzlemlerde bütünleştiği önemli bir aşamayı temsil etmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014).

3.3. Üçüncü Dönem: Kalkınma Planlarında İklim Politikasının Stratejik ve Kurumsal Ana Eksene Dönüşmesi (2020–2028)

On Birinci Kalkınma Planı'nda (2019–2023) iklim söylemi, çevresel, toplumsal, ekonomik ve mekânsal açıdan ele alınan kapsamlı bir belge niteliğindedir. “İklim Değişikliği, Gıda Güvenliği ve Suyun Etkin Kullanımı” başlığı altında; tarım, enerji, şehirleşme, turizm ve afet yönetimi gibi birçok sektörde iklim değişikliğinin etkileri ele alınmış, bu etkilere karşı sektörel uyum politikaları ve eylem planları ön plana çıkmıştır. Türkiye'nin Paris Anlaşması bağlamında gelişmekte olan ülke konumuna atıf yapılmış; emisyon azaltımı, iklim finansmanına erişim, marjinal maliyet analizi ve yeşil büyüme politikaları gibi konular plan dahilinde önceliklendirilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Plan, iklim değişikliğinin etkilerini farklı sektörler açısından değerlendirmektedir. Tarım sektörü açısından; istilacı türler, tarımsal hastalıklar, buharlaşma, afetler, kuraklık ve tarımda ürün desen değişimi gibi öne çıkan başlıklar bulunmaktadır. Şehirleşme açısından; şehirlerde iklim değişikliğine uyumlu konut politikaları, afetlere dayanıklı altyapı sistemleri, yeşil alan miktarlarının artırılması ile sürdürülebilir kentleşme odaklı hedefler bu kapsamda değerlendirilebilir. Önceki plan metinlerinden farklı olarak; toplumsal farkındalık, iklim dostu yaşam biçimleri ve çevre bilinci ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca sera gazı emisyonuna neden olan sektörlerde mücadele ile ulusal ve bölgesel ölçekte uyum stratejilerinin geliştirilmesi bu planının önemli bileşenlerindedir. Son olarak Türkiye'de yedi bölge için iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanacağına bu planda yer verilmiştir. Tüm bu çerçevede, iklim değişikliği söyleminin bir çevre politikası alanından çıkarak, artık doğrudan bir kalkınma stratejisi ve ulusal risk yönetimi unsuru haline geldiğini göstermektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

On Birinci Kalkınma Planı döneminde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” olarak yeniden yapılandırılması önemli bir gelişmedir (Resmî Gazete, 2021). Bu durum iklim politikalarının kurumsallaşması ve bağımsız bir politika alanı olarak ele alınmasında etkili

bir girişim olarak değerlendirilebilir. Kurumsal yapıda meydana gelen bu değişim, iklim politikalarının stratejik bir kalkınma eksenine dönüştürülmesini destekleyen önemli bir yapısal çerçeve sunmaktadır.

On İkinci Kalkınma Planı'nda (2024–2028), iklim değişikliği söylemi çevresel, ekonomik, toplumsal ve mekânsal kalkınmanın tüm boyutlarına entegre edilmiş; risk temelli bir anlayıştan, dönüşüm temelli bir stratejiye evrilmiştir. Plan, iklim değişikliğini sadece doğal çevrenin değil, aynı zamanda enerji, ulaşım, tarım, sağlık, şehirleşme, sanayi, eğitim ve finans gibi kalkınmanın tüm temel sektörlerinin geleceğini doğrudan etkileyen bir faktör olarak ele almaktadır. 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda ara dönemli hedeflerin belirlenmesi ve bu kapsamda “Uzun Dönemli İklim Değişikliği Stratejisi” ile “İkinci Ulusal Katkı Beyanı”nın hazırlanması öngörülmüştür. On İkinci Kalkınma Planı dahilinde iklim değişikliği hem bir çevresel politika alanı aynı zamanda da kurumsal bir yönetim unsuru olarak görülmektedir. Planda Paris Anlaşması, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve iklim adaleti gibi küresel konu başlıklarına doğrudan atıf yapılmaktadır. Bunun yanında; sosyal eşitsizlik, göç, afet riskleri ve gıda güvenliği gibi konularla iklim değişikliği arasındaki ilişkiler planın bütüncül yapısını ortaya koymaktadır. Uyum ve emisyon azaltımı, kırsal kalkınmadan eğitim politikalarına, orman yönetiminden yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesine kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Yeşil finansman, döngüsel ekonomi, sürdürülebilir şehircilik ve çevre dostu teknolojiler planda öne çıkan kavramlar arasındadır. İklim değişikliğine karşı kırılgan grupların korunması, afetlere dayanıklı yaşam alanlarının oluşturulması, şehir planlamasında dirençlilik ve kapsayıcılık ilkelerinin benimsenmesi gibi hedefler, planın sosyal ve ekolojik yönelimli iklim söylemini güçlendirmektedir. Tüm bu yaklaşımlar, iklim değişikliğinin Türkiye'nin kalkınma politikalarında artık öncelikli bir gündem maddesi haline geldiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda On İkinci Kalkınma Planı, iklim değişikliği söyleminin önceki planlara kıyasla çok daha kurumsal, kapsayıcı ve stratejik bir düzlemde yapılandığını göstermektedir. On İkinci Kalkınma Planı “iklim krizi” ifadesinin ilk kez kullanıldığı plan olarak önceki planlardan ayrılmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024b).

3.4. Dönemlere Göre İklim Söylemi ve Politika Yönelimlerinin Karşılaştırması

Kalkınma planlarının içerik analizi, iklim söyleminin ve politika yönelimlerinin üç dönemde eklemeli olarak ilerlediğini göstermektedir (Tablo 1). Doğal unsurdan başlayarak, teknik, çevresel, yönetsel, kurumsal ve stratejik açıdan sürecin farklı kollarından geliştiği ve kalkınmanın bir parçası haline geldiği görülmektedir.

Tablo 1. Kalkınma planlarında iklim söyleminin dönemsel karşılaştırması

Dönem	Temel kavram	Söylem niteliği	Politika yönelimi
1963-1999	İklim (teknik ve doğal parametre)	Teknik/çevresel	Doğa koşulları ve üretim faktörü; çevresel risk yok
2000-2019	İklim değişikliği	Kalkınmacı/yönetsel	Uluslararası yükümlülükler, sera gazı azaltımı, sürdürülebilirlik
2020-2028	İklim krizi	Stratejik/kurumsal/varoluşsal	Yeşil dönüşüm, risk yönetimi, toplumsal ve ekonomik entegrasyon

1963–1999 döneminde iklim, ağırlıklı olarak doğal koşullar ve teknik üretim faktörü olarak ele alınırken; çevresel bir tehdit veya politika alanı olarak görünürlüğü sınırlı kalmıştır. Bu dönemde yalnızca Dördüncü Kalkınma Planı (1979–1983) çevre kirliliği, toprak ve su kaynaklarının korunması

gibi konulara dikkat çekmiş, iklim değişikliği henüz gündem maddesi olmamıştır (Çadircı ve Aztimur, 2024). Dünya genelinde, 1970'lerin sonlarında iklim değişikliği konusunda bilimsel olarak fikir birliği oluşmaya başlamış (Weart, 2010); 1972 yılında Stokholm'de düzenlenen BM İnsan Çevresi Konferansı, çevresel sorunların küresel gündeme taşınmasında dönüm noktası olmuştur (Birleşmiş Milletler, 1972). 1979'da düzenlenen Birinci Dünya İklim Konferansı, küresel iklim değişikliği sorununu uluslararası arenaya taşımıştır (Dünya Meteoroloji Örgütü, 1979). İklim değişikliği 1980'lerin sonlarında bilimsel ve siyasi bir mesele haline gelmiş (Jager ve O'Riordan, 2019); 1997 yılında BMİDÇŞ kapsamında Kyoto Protokolü gibi somut adımlar atılmıştır (BMİDÇS, 1997). Buna karşın, Türkiye'de 1963-1999 dönemindeki kalkınma planlarında iklim konusu çevresel politikaların bir yansıması olarak değil, teknik ve doğal bir üretim parametresi olarak ele alınmıştır. 2000-2019 döneminde ise iklim değişikliği hem çevresel bir sorun olarak değerlendirilmiş, aynı zamanda uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi noktasında önemli adımlar atılmıştır. Sekizinci ve Dokuzuncu Kalkınma Planları, sera gazı emisyonlarının azaltılması, sera gazı emisyon envanterlerinin oluşturulması ve bu doğrultuda ulusal eylem planlarının hazırlanması hedefleri ile önemli somut çıktılara sahiptir. 2010 sonrası dönemde, özellikle On Birinci Kalkınma Planı ile birlikte, iklim değişikliği hem çevresel hem de uygulamaya dönük politika alanı olarak öne çıkmış; afet yönetimi, gıda ve su güvenliği gibi kritik sektörler ile bağlantılı olarak uyum ve emisyon azaltımı stratejileri geliştirilmiştir (Öner, 2023; Özlüer, 2021).

2020-2028 plan döneminde iklim değişikliği söyleminden "iklim krizi" kavramına bir geçiş durumu sözkonusudur. Bu dönemde iklim, toplumsal, ekonomik ve mekânsal dönüşümün ana konusu hâline gelmiş; risk yönetimi, yeşil dönüşüm, sürdürülebilir şehircilik ve toplumsal uyum politikaları öncelik kazanmıştır. On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planları, iklim değişikliğini sadece çevre sorunu olarak değil, ulusal kalkınmanın önemli bir parçası ve stratejik bir yönetim konusu olarak ele almıştır. Planlar, sektörler arası iş birliği ve kapsayıcı politikalarla iklim söyleminin kurumsallaşmasını güçlendirmiştir.

4. SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye'de kalkınma planlarında iklim değişikliğine ilişkin söylemin tarihsel ve kavramsal dönüşümünü inceleyerek, iklim politikasının planlama pratiğindeki yerini bütüncül bir biçimde değerlendirmeyi esas almaktadır. Bu yönüyle, Türkiye'nin kalkınma planlarında iklim söyleminin dönüşümünü zamansal ve söylemsel boyutlarıyla ortaya çıkarmanın literatüre özgün bir katkı sunması beklenmektedir. Araştırmada üç döneme ayrılan kalkınma planları üzerinden yapılan inceleme, iklim söyleminin Türkiye'deki dönüşümünü net bir biçimde ortaya koymaktadır:

Birinci Dönem (1963-1999): İklim kavramının kalkınma planlarında teknik bir terim olarak kullanıldığı ve anlam açısından doğal bir süreci ifade ettiği dönemdir. İklim kavramı, çoğunlukla tarımsal verimlilik ve coğrafi koşullar ekseninde konu olmuştur. Bu anlamlar dışında çevresel açıdan bir sorun ya da çevre politikası konusunda ele alınmayıp, yalnızca teknik bir terim olarak kullanılmıştır.

İkinci Dönem (2000-2019): İklim değişikliğine yönelik söyleminin kurumsal açıdan belirginleştiği dönemi temsil etmektedir. Türkiye'nin uluslararası düzeyde iklim değişikliği konusundaki görüşmeleri takip etme ve katılımı da bu yıllarda gerçekleşmektedir. Bu gelişmeler, iklim değişikliğinin kalkınma planlarına entegre edilmesinde ve mevcut politikalara yansımada etkili olmuştur.

Üçüncü Dönem (2020-2028): İklim değişikliği politikasının stratejik bir kalkınma eksenini ve yönetişimsel açıdan da öncelik haline geldiği dönemdir. Kalkınma planlarında; yeşil dönüşüm, net sıfır emisyon, adil geçiş, iklim krizi gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. İklim değişikliği konusu ekonomik, toplumsal ve çevresel konularla birlikte ele alınarak çeşitli ulusal politika belgelerine yansımıştır.

İklim kavramı, başlangıçta yalnızca doğal bir unsur ve teknik bir terim olarak ele alınırken, günümüzde On İkinci Kalkınma Planı'nda "iklim krizi" ifadesiyle daha kapsamlı bir boyut kazanmıştır. Kalkınma planlarındaki zamansal değişim neticesinde kavramın geçirdiği dönüşümün sadece teknik açıdan olmadığı görülmektedir. Politika ve yönetim açısından bakıldığında, bu süreç artık yalnızca tek bir politika alanıyla sınırlı değildir. Enerji dönüşümü, finansal açıdan sürdürülebilirlik, sosyal adalet gibi çeşitli boyutları ele alan, uluslararası sürecin de takipçisi olan ulusal bir strateji alanına geçiş durumu sözkonusudur.

Sonuç olarak, Türkiye'nin kalkınma planlarında iklim değişikliğine ilişkin söylem, küresel bakış açısıyla uyumlu biçimde ilerlemiş ve giderek artan biçimde bütüncül bir politika eksenine yerleşmiştir. Bu dönüşüm, gelecekteki kalkınma stratejilerinde iklim politikalarının yalnızca çevre alanında değil, ekonomik planlama, yerel yönetim ve sosyal kalkınma politikalarında da belirleyici bir rol oynayacağını göstermektedir. Bununla birlikte, çalışmanın yalnızca kalkınma planlarını esas alması bir kısıt olarak değerlendirilebilir. Gelecekteki araştırmalar, plan söyleminin sektörel ölçekte hazırlanan politika belgelerindeki yansımalarını ve uygulama çıktılarını inceleyerek daha ayrıntılı ve daha somut bir çerçeve sunabilir.

KAYNAKLAR

- Bayraç, H. N., & Doğan, E. (2016). Türkiye'de iklim değişikliğinin tarım sektörü üzerine etkileri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 11(1), 23-48. <https://doi.org/10.54614/TBE.2022.992490>.
- Birleşmiş Milletler (1972). Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Raporu, Stokholm, 5-16 Haziran 1972. New York: Birleşmiş Milletler. <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>.
- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS). (1997). Kyoto Protokolü. Kyoto, Japonya: BMİDÇS. https://unfccc.int/kyoto_protocol.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. Qualitative Research Journal, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>.
- Çadırcı, Ç., & Aztimur, H. (2024). Yeşil Ekonomi Politikalarının Türkiye'nin Kalkınma Planlarındaki Yeri. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 13-23. <https://doi.org/10.33905/bseusbed.1455552>.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1963). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1990). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1996). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2007). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013). Ankara: DPT.

- Dünya Meteoroloji Örgütü (DMÖ). (1979). Birinci Dünya İklim Konferansı, Cenevre, 12–23 Mart 1979. Cenevre: DMÖ. <https://public.wmo.int/media/magazine-article/history-of-climate-activities> .
- England, M. I., Dougill, A. J., Stringer, L. C., Vincent, K. E., Pardoe, J., Kalaba, F. K., ... & Afionis, S. (2018). Climate change adaptation and cross-sectoral policy coherence in southern Africa. *Regional Environmental Change*, 18(7), 2059-2071. <https://doi.org/10.1007/s10113-018-1283-0>.
- Filho, W. L., Wall, T., Salvia, A. L., Dinis, M. A. P., & Mifsud, M. (2023). The central role of climate action in achieving the United Nations' Sustainable Development Goals. *Scientific Reports*, 13(1), 20582. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-47746-w>.
- Jager, J., & O’Riordan, T. (2019). The history of climate change science and politics. In: *Politics of Climate Change*. Routledge, 1–31.
- Kiss, E., & Balla, D. (2022). Analysing national climate change-related documents: Spatial and temporal dimensions worldwide. *Regional Statistics*, 12(3), 131-158. <https://doi.org/10.15196/RS120306>.
- Nath, P. K., & Behera, B. (2011). A critical review of impact of and adaptation to climate change in developed and developing economies. *Environment, development and sustainability*, 13(1), 141-162. <https://doi.org/10.1007/s10668-010-9253-9>.
- Putkowska-Smoter, R. (2025). Hard-working documents? A practice-oriented analysis of developing urban climate change adaptation plans in Poland. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 17(1), 201-215. <https://doi.org/10.1080/19463138.2025.2541100>.
- Resmî Gazete (2021). 31643 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Resmî Gazete, 29.10.2021.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Onbirinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024a). Kalkınma Planları. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> Erişim tarihi: 23 Ekim 2025.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024b). Onikinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2024-2028). Ankara.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı. (2010). Türkiye İklim Değişikliği Strateji Belgesi (2010–2023). Erişim adresi <https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/editorosya/file/stratejibelgesi2010-2023.pdf>.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2014). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara.
- Öner, Ş. (2023). İklim Değişikliği Sorununun Uluslararası Gelişmeler Eşliğinde Türkiye’nin Politika ve Kurumlarına Yansıması. *Ombudsman Akademik*, (18), 13-47.
- Özkaya, S. (2024). Türkiye’nin İklim Değişikliğine Yönelik Politikaları ve Kurumsal Yapısı. *JENAS Journal of Environmental and Natural Studies*, 6(3 (Nesrin Algan'a Armağan Sayısı)), 251-268. <https://doi.org/10.53472/jenas.1585364>.
- Özlüer, I. Ö. (2021). İklim Krizi ve Afet Planlaması (Türkiye’nin Kalkınma Planlarına Yansıyan Afet Stratejisi). *Memleket Siyaset Yönetim*, 16(36), 397-420.
- Özışık, F. U. (2020). Türkiye’de bir kamu politikası olarak iklim değişikliği: Tarihsel gelişim, uluslararası müzakereler, yapısal ve idari sorunlar çerçevesinde bir değerlendirme. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(1), 66-96. <https://doi.org/10.14782/marmarasbd.712908>.

- Tekingündüz, G. (2019). Küresel iklim değişikliği ile ilgili uluslararası girişimler ve Türkiye ormancılık politikası açısından çözümler. İstanbul Üniversitesi.
- Tekingündüz, G. ve Dinçtürk C. (2025). Küresel Isınmadan İklim Krizine: Kavramların Zaman İçindeki Dönüşümü ve Ormancılık Bilimine Yansımaları. Yaz Yayınları.
- Weart, S. R. (2010). The idea of anthropogenic global climate change in the 20th century. Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change, 1(1), 67-81. <https://doi.org/10.1002/wcc.6> .
- Weiskopf, S. R., Rubenstein, M. A., Crozier, L. G., Gaichas, S., Griffis, R., Halofsky, J. E., ... & Whyte, K. P. (2020). Climate change effects on biodiversity, ecosystems, ecosystem services, and natural resource management in the United States. Science of the Total Environment, 733, 137782. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.137782>.
- Wellstead, A., & Stedman, R. (2014). Addressing the challenges of adaptation to climate change policy: integrating public administration and public policy studies. International Journal of Public Administration, 37(14), 999-1010. <https://doi.org/10.1080/01900692.2014.907313>.
- Zangerl, K. E., Hoernke, K., Andreas, M., Dalglish, S. L., Kelman, I., Nilsson, M., ... & McMahon, S. A. (2024). Child health prioritisation in national adaptation policies on climate change: a policy document analysis across 160 countries. The Lancet Child & Adolescent Health, 8(7), 532-544. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(24\)00084-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(24)00084-1).

EXTENDED ABSTRACT

Introduction and Research Questions & Purpose

In Türkiye and around the world, climate change is recognized as a scientifically acknowledged, shared environmental problem. Beyond being an environmental issue, climate change has evolved into a multidimensional challenge, generating significant economic, ecological, social, and governance-related implications.

In recent years, notable reflections of climate change have emerged in Türkiye's policy documents. In this study, Türkiye's national development plans constitute the primary material of analysis, and all evaluations have been carried out on the basis of these plans. Türkiye's engagement with climate change policies began in the late 1990s through international negotiations that gained momentum after the Rio Conference. In the following years, the preparation of various strategic documents signaled that climate change had become a policy priority. Since development plans are among the most important documents for tracking Türkiye's policy priorities, conducting a study grounded in these plans is considered particularly significant. This research makes it possible to evaluate the temporal evolution of how climate change has been reflected in development plans.

The main purpose of this study is to examine how climate change has been addressed from the First Development Plan (1963–1967), the earliest planning period, to the most recent Twelfth Development Plan (2024–2028). In this respect, the central research question guiding the study is formulated as follows: “How has the discourse on climate and climate change evolved within Türkiye's development plans over time?”

The results of the study show that in the earliest planning periods, the concept appeared mainly through the term “climate,” referring to natural environmental conditions rather than a technical environmental problem. In subsequent plans, the concept gradually transformed into an environmental issue, whereas in the most recent plan it is explicitly framed as a climate crisis. This evolution highlights the temporal shift in both the focus and scope of the concept—particularly in terms of the sectors it influences—thus underscoring the originality of the study.

Methodology

This study analyzes how the issue of climate change has transformed within Türkiye's development plan documents from the First Development Plan (1963–1967) to the Twelfth Development Plan (2024–2028). For this purpose, the development plans were examined comparatively in chronological order. The research methodology is based on document analysis, one of the qualitative research designs. Document analysis is a qualitative research method that aims to identify themes and conceptual orientations related to the research topic through the systematic evaluation of existing written materials (Bowen, 2009).

Within the scope of the research, the concepts of climate and climate change were scanned as keywords in the development plan documents. Their usage, the policy areas with which they were associated, and the evolution they underwent from the first to the twelfth plan were analyzed. From a methodological perspective, the research consists of four stages: identifying key concepts, situating them contextually, classifying them by period, and interpreting the discourse.

Results and Conclusions

During the First Development Plan (1963-1967), climate was considered a term describing natural environmental conditions and was not viewed as an environmental problem or an area requiring adaptation or mitigation. In the Second Development Plan (1968-1972), the climate concept was used as a technical element defining natural environmental conditions. The term appeared particularly in the context of agriculture, livestock, and rural settlement policies and was evaluated as an environmental factor determining production potential.

In the Third Development Plan (1973-1977), climate was addressed in relation to agricultural production and settlement patterns. It was considered an environmental factor influencing production patterns and employment structures. The expression “climate conditions” was associated with productivity, seasonal employment, and settlement density. In the Fourth Development Plan (1979-1983), the climate concept was considered an element of natural environmental conditions, but its scope expanded to some degree. Environmental problems such as soil erosion were linked to climatic factors.

In the Fifth Development Plan (1985-1989), climate was addressed in connection with resource management and planning processes. In the Sixth Development Plan (1990-1994), as in previous plans, the concept of climate was treated within a technical and production-oriented framework. Climate conditions were defined as one of the ecological factors affecting agricultural production.

In the Seventh Development Plan (1996-2000), the climate concept was not included at all. This indicates that climate was not regarded as an environmental or political issue within Türkiye’s development-oriented planning approach during this period. The absence of the climate concept—previously mentioned, albeit in a limited way, as a natural production parameter—is noteworthy.

The Eighth Development Plan (2001-2005) marks a significant shift in climate discourse. For the first time, the term climate change explicitly appears in a development plan. In the Ninth Development Plan (2007-2013), climate change moved beyond being a conceptual reference; the plan includes various statements regarding the formulation of climate change policies.

In the Tenth Development Plan (2014-2018), climate change was addressed for the first time under a dedicated heading. The Eleventh Development Plan (2019-2023) presents a comprehensive document in which climate discourse is approached from environmental, social, economic, and spatial perspectives. Under the heading “Climate Change, Food Security and Efficient Use of Water,” the effects of climate change on multiple sectors—such as agriculture, energy, urbanization, tourism, and disaster management—are discussed, and sectoral adaptation policies and action plans are emphasized.

In the Twelfth Development Plan (2024-2028), climate change discourse has been integrated into all dimensions of environmental, economic, social, and spatial development.

In conclusion, the discourse on climate change in Türkiye’s development plans has progressed in alignment with global perspectives and has increasingly been integrated into a comprehensive policy framework.

Yazarların Biyografisi

Gül TEKİNGÜNDÜZ

2010 yılında Bartın Üniversitesi, Orman Mühendisliği Bölümü'nden lisans, 2012 yılında Bartın Üniversitesi Ormanlık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimini tamamlamıştır. 2019 yılında İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Ormanlık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalında doktora eğitimini tamamlayarak doktor ünvanı almıştır. 2012 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ormanlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak göreve başlamış ve 2020 yılından itibaren doktor öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir.

İletişim

gulakbulut@ibu.edu.tr

ORCID Adresi

<https://orcid.org/0000-0002-0785-6472>

Cansu DİNÇTÜRK

2016 yılında Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden lisans derecesiyle mezun olmuştur. 2019 yılında aynı üniversitede Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2025 yılında Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Doktora Programı'nı tamamlayarak Doktor unvanını almıştır. Hâlihazırda herhangi bir kuruma bağlı olmaksızın bağımsız araştırmacı olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir.

İletişim

cansuyuce1994@gmail.com

ORCID Adresi

<https://orcid.org/0000-0002-5427-773X>